

**МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ
ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ
У СФЕРІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Проблематика злочинів у сфері зовнішньоекономічної діяльності особливо активно досліджувалася в останній час у працях О. М. Бандурки, В. Т. Білоуса, В. М. Давидюка, В. М. Дрьоміна, Т. В. Мельничук, В. М. Поповича, В. А. Тимченко та інших. Цікавим внеском у сферу аналізу питань, що розглядаються, є монографія В. М. Давидюка, Ю. В. Горбача, В. А. Некрасова «Оперативно-розшукова діагностика злочинів у сфері зовнішньоекономічної діяльності», яку було видано у 2014 році.

Проте більшість з вказаних робіт була пов'язана або з характеристиками суто криміналістичної чи кримінологічної активності. Питання ж кримінально-правового сенсу розглядалися частково у працях В. М. Поповича та О. Г. Кальмана.

Поруч з цим бурхливі зміни у соціально-економічній обстановці надають можливість більш ретельного аналізу проблематики злочинності у сфері зовнішньоекономічної діяльності сьогодні.

Метою даної статті є визначення основних проблем кримінально-правової протидії злочинам у сфері зовнішньоекономічної діяльності за умов послідовного виконання відомої тези Чезаре Беккарія щодо профілактичних завдань діючого законодавства кримінально-правового профілю.

Причому розгляд інститутів, принципів, відносин повинен бути зробленим у сенсі комплексного структурно-функціонального підходу, який надає можливість бачення явища зовнішньоекономічної діяльності як складної відкритої структури інституціонального сенсу, яке поєднує різні рівні та обсяги взаємодії між суб'єктами кримінально-правових відносин.

Пропонується вивчення аналітичних оглядів доктринального характеру у даній площині відображувати не тільки з точки зору позитивістського підходу, за яким доктринальні аспекти вивчення та попередження злочинності у сфері зовнішньоекономічної діяльності розглядаються виключно у історико-правовому, генетичному аспекті, коли цей вид злочинності відокремлюється від інших за допомогою визначення кола норм, та ролі цих норм у загальній системі злочинів, у співвідношенні із формуванням системи захисту національної

безпеки. Іншим, продуктивним шляхом вивчення проблеми є моделювання образу злочинності у сфері зовнішньоекономічної діяльності, її співвідношення із зловживаннями правом та позитивною поведінкою на рівні держави, соціальної групи, юридичної та фізичної особи.

Причому таке вивчення із акцентом на інструментальних, важливих для сучасної України аспектах повинне супроводжуватись аналізом проблеми з точки зору:

- Міжнародного права (зовнішньоекономічна діяльність та злочини міжнародного характеру, транснаціональна злочинність, діяльність інститутів ООН у формуванні кримінально-правової політики протидії злочинності) як з позицій міжнародного публічного (Міжнародний кримінальний суд), так і міжнародного приватного (колізійне законодавство) права;

- Наднаціонального права (нормативна база протидії злочинам у сфері зовнішньоекономічної діяльності на рівні Європейського Союзу);

- *Lex Mercatori* як підвиду супранаціонального законодавства;

- Національного законодавства окремих правових родин (кримінального профілю, профілактичного та адміністративного законодавства, законодавства економічної спрямованості).

Вказані рівні повинні кореспондувати при вивченні відповідній практиці Європейського суду з прав людини, оскільки саме там розглядаються найбільш важливі для вдосконалення системи правового регулювання питання організації взаємодії між суб'єктами економічних правовідносин. Саме поєднання інструментальних та доктринальних аспектів правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності, обмеження зловживань правом та протидії транснаціональним злочинам економічної спрямованості може надати суттєві результати у справі, що пов'язана із послідовним розвитком науково-прикладних аспектів проблеми.

Важливим напрямком досліджень повинен бути транснаціональний та порівняльно-правовий вимір проблеми з урахуванням не тільки особливостей формування та дії окремих правових систем та сімей, але й механізмів регуляції юрисдикційних питань. Це набуло особливої актуальності сьогодні, оскільки формування квазідержав, яке відбулося протягом минулих років (Трансністрія, Косово, Південна Осетія та ін.), формулює специфіку (у тому числі й юрисдикційну) діяльності відповідних інституцій та застосування відповідних санкцій.

Як, наприклад, повинне бути вирішене питання, коли вантаж, щодо якого існують правові обмеження щодо вільного пересування останнього, вивозиться з митної території України за допомогою

фірми-посередника за контрактом, що підписаний нерезидентами, за умов, що поставщик — нерезидент невизнаного територіального формування, та має відповідну ліцензію, видану компетентними органами квазідержави? Чи існують юрисдикційні механізми організації співпраці та поведіння із квазіструктурами, що сформувалися завдяки агресивній поведінці окремих держав? Що робити при колізіях міжнародного та національного законодавства у сфері забезпечення економічної безпеки відповідних країн та міжнародного права прав людини? Яким чином повинно бути відокремленим коло злочинів у сфері зовнішньоекономічної діяльності? Як вони співпадають із транснаціональними злочинами економічної спрямованості, у тому числі й тими, які вчинюються на фінансових ринках (market abuse) чи пов'язані із організованою злочинною діяльністю на міжнародному рівні, зловживаннями правом на міжнародному рівні як з боку держав, так і з боку інших суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, легалізацією злочинних форм фінансової активності, корупційними практиками.

Усі ці питання потребують своєї відповіді. Вважаємо, що саме використання методології синергетичного підходу до явища, що вивчається, може надати позитивний результат у галузі організації вивчення та попередження злочинності у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Окремим питанням повинна бути розглянута проблема співвідношення злочинів у сфері зовнішньоекономічної діяльності та державної реакції на останні із застосуванням заходів покарання, заходів безпеки, заходів реституції та компенсації. Визначення кримінально-правового сенсу окремих інституцій поведіння з правопорушниками є також елементом, що підлягає визначенню при формуванні моделі кримінально-правової протидії злочинам у сфері зовнішньоекономічної діяльності та її ефективності.

Тетяна Іванівна ДМИТРИШИНА,

аспірант кафедри кримінального права Національного університету «Одеська юридична академія»

ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ ПОКАРАННЯ НЕПОВНОЛІТНІМ ЯК ЗАСІВ ПРОФІЛАКТИКИ ЗЛОЧИНІВ

Сучасна кримінальна політика України орієнтована на закладеному ще Чезаре Беккарія принципів посилення протидії тяжким